



Innst. S. nr. 153

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra sosialkomiteen

Dokument nr. 8:8 (2002-2003)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen og Heikki Holmås om forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi og innføring av 18 års aldersgrense for kosmetisk kirurgi

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

I

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å forby kosmetiske operasjoner på personer under 18 år som ikke har henvisning.

II

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot reklame for kosmetiske operasjoner."

Forslagsstillerne mener det er viktig med politisk debatt rundt sider ved kosmetisk kirurgi, som er en bransje i sterk vekst. Det uttales at det kan bli et stort helseproblem når knapt utviklede unge mennesker opererer en ellers frisk kropp, eller når bransjen bruker store penger på reklame som massivt markedsfører stadig nye perfeksjonsmuligheter. Forslagsstillerne mener dessuten det er bekymringsfullt at det sendes ut slike signaler til barn og unge om hva slags idealkropp de bør tilstrebe.

Forslagsstillerne har merket seg at Norsk plastikkirurgisk forening i 2001 innførte vedtekter som sier at kosmetisk kirurgi ikke skal utføres på personer under 18 år. Brytes vedtektene, risikerer man eksklusjon. Forslagsstillerne mener det er på tide å lovfeste dette.

Forslagsstillerne mener videre det må lovfestes et forbud mot å reklamere for kosmetisk kirurgi. Det

vises til ekspertuttalelser som advarer mot useriøse aktører innenfor bransjen. Forslagsstillerne er opptatt av at Stortinget gjennom et vedtak om forbud mot å reklamere for kosmetiske inngrep, kan gi et signal til bransjen om at dette ikke er salg på lik linje med en hvilken som helst tjeneste.

Etter forslagsstillerne oppfatning er det uetisk med reklame som har som mål å gjøre folk misfornøyde med seg selv, og de peker på at det alltid er forbundet med risiko å gjennomføre kirurgiske inngrep.

Det framholdes at de som har et medisinsk behov for kirurgiske operasjoner, vil kunne få informasjon ved medisinsk konsultasjon.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Sigbjørn Mølvik og Kirsti Saxi, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Magne Aarøen, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, er bekymret over deler av markedsføringen innenfor bransjen for kosmetisk kirurgi. Komiteen deler forslagsstillerne syn på at spesielt barn og unge er en utsatt gruppe, og mener det er et mål å begrense skadevirkningene dette kan påføre denne gruppen.

I forhold til forslaget om å forby operasjoner på personer under 18 år som ikke har henvisning, viser komiteen til at Norsk plastikkirurgisk forening har innført vedtekter som sier at kosmetisk kirurgi ikke skal utføres på personer under 18 år. Dette viser at bransjen selv har tatt ansvar for å sette en aldersgrense. I tillegg er det strenge bestemmelser både i pasientret-

tighetsloven og i helsepersonelloven som regulerer kosmetiske inngrep for denne aldersgruppen. Det vises til brev fra helseministeren av 29. januar 2003 til sosialkomiteen.

Komiteen viser til at bestemmelsen som regulerer markedsføring av helsetjenester, allerede i dag har en hjemmel for å kunne gi forskrifter, herunder forbud mot visse former for markedsføring. Imidlertid er denne forskriftshjemmelen ikke benyttet. Komiteen anmoder Helsedepartementet med utgangspunkt i Helseilsynets vurdering om å benytte seg av denne muligheten til å utforme en forskrift for å stramme inn på det som oppleves som en stadig mer aggressiv markedsføring innenfor kosmetisk kirurgi, spesielt med tanke på å beskytte barn og unge. Komiteen ber også statsråden vurdere om dagens regler for markedsføring av slankemidler som piller, pulver, kurer og annet bør strammes inn for å redusere slankepresset mot barn og unge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at forslaget bare omfatter dem som ikke har henvisning. Foruten at det ikke er redegjort for hvem som skal gi en slik henvisning, skal forsvarlighetskravet etter helsepersonelloven være en tilstrekkelig kvalitetssikring for at kosmetiske operasjoner ikke utføres på dem som ikke har en medisinsk begrunnelse for en slik operasjon. Videre er det ikke gitt at kosmetiske operasjoner på unge mennesker kommer inn i tryggere former ved at andre enn dem som utfører kosmetiske operasjoner, skal kunne vurdere om det er medisinsk begrunnet å foreta en slik operasjon. Flertallet ønsker på denne bakgrunn ikke å lovfeste en aldersgrense.

Flertallet viser til brev fra helseministeren av 28. februar 2003 til representanten Magne Aarøen og slutter seg til de tiltakene statsråden der redegjør for. Flertallet viser videre til at statsråden vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte med en nærmere vurdering av denne kartleggingen.

Flertallet mener et totalforbud mot reklame for all kosmetisk kirurgi er noe drastisk.

Flertallet foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Flertallet viser til helseministerens brev til komiteen datert 29. januar 2003, hvor det anføres:

"Med all den negative omtalen og all den skepsisen kirurger med plastikkirurgi som sitt arbeidsfelt har fått de senere årene, ønsker jeg å peke på at de fleste av disse kirurgene utfører plastikkirurgiske operasjoner som er faglig forsvarlige og medisinsk begrunnede. I det alt vesentlige utføres operasjonene på personer med medfødte misdannelser, store brannskader og andre skader samt andre medisinske begrunnelser for inngrepene. Operasjonene er for dem det gjelder av uvurderlig betydning, og jeg ønsker å fremheve hvilket fremragende håndverk disse kirurgene utfører som en del av det å gi disse personene et bedre liv."

Flertallet viser videre til følgende i helseministerens brev:

"Enhver anmodning om inngrep må dessuten vurderes ut fra hva som er medisinsk forsvarlig, jf. helsepersonelloven § 4 og forsvarlighetskravet som stilles til alt helsepersonell. Å utføre et kosmetisk inngrep som ikke etter en medisinsk-faglig vurdering er funnet forsvarlig, for eksempel fordi pasienten ikke er tilstrekkelig utviklet, vil være i strid med forsvarlighetskravet i helsepersonelloven. Helsepersonell er forpliktet til å utføre sitt arbeid i samsvar med kravet til forsvarlighet og må derfor foreta en grundig vurdering av om et kosmetisk inngrep vil være uforsvarlig på grunn av alder og utviklingsgrad m.v."

Markedsføring av helsetjenester er regulert i helsepersonelloven § 13 som lyder:

"Markedsføring av helsetjenester skal være forsvarlig, nøktern og saklig. Ved markedsføring av virksomhet som yter helsehjelp, gjelder første ledd tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om markedsføring av helsehjelp, og kan herunder fastsette forbud mot visse former for markedsføring."

Flertallet viser til at pasientrettighetsloven regulerer og krever samtykke fra foreldre for å utføre kosmetiske operasjoner som er av ikke-reversibel karakter.

I likhet med helseministeren tror ikke komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet at forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi er veien å gå for å oppnå at barn og unge skal få et sunnere forhold til egen kropp og derved et bedre selvbilde. Disse medlemmer konkluderer i likhet med helseministeren med at de lovreguleringer en har på dette felt og i helsepersonelloven, og Norsk plastikkirurgisk forenings vedtekter, er tilstrekkelig for å ivareta forslagsstillerens intensjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, deler forslagsstillerens bekymring for det press unge mennesker utsettes for med hensyn til kroppsfiksering og utseende. Gjennom markedsføring fra dem som utfører kosmetisk kirurgi, sendes det klare signaler til barn og unge om hva slags kropp som er idealet, og hvilke muligheter bransjen kan tilby for å nærme seg et slikt ideal. Flertallet viser til en helseundersøkelse utført av WHO som viser at unge norske jenter i stor grad sliter med å akseptere sin egen kropp, og at hver fjerde norske jente på 10 år slanker seg eller ønsker å gjøre det. For jenter over 15 år gjelder dette over halvparten. Flertallet vil videre understreke at presset som dreier seg om kropp og utseende, i økende grad er et problem som også gjelder unge gutter.

Dette er tall som etter flertallets oppfatning gir grunn til stor bekymring. Flertallet mener derfor at problemet må vies mye større offentlig og politisk oppmerksomhet og krever effektive og tydelige tiltak.

På denne bakgrunn støtter komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet forslagene fra forslagsstillerne i Dokument 8-forslaget om 18 års

aldersgrense for kosmetiske operasjoner som ikke har henvisning på klare medisinske kriterier, og en langt strengere regulering av markedsføring av kosmetisk kirurgi.

Disse medlemmer er kjent med at dagens lovverk - både pasientrettighetsloven og helsepersonelloven - et stykke på vei regulerer kosmetiske inngrep for personer under 18 år. Disse medlemmer er videre kjent med at Norsk plastikkirurgisk forening har utarbeidet egne vedtekter som sier at kosmetisk kirurgi ikke skal utføres på personer under 18 år. Dette viser, slik disse medlemmer ser det, at bransjen sjøl erkjenner at det eksisterer et press for å utføre kosmetisk kirurgi som ikke er medisinsk begrunnet, på barn og unge. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at bransjen sjøl er opptatt av å drive en virksomhet av høy faglig og etisk standard. Disse medlemmer er likevel av den oppfatning at helsemyndighetene må ta et større ansvar - både for de regler som skal gjelde, og for håndhevelsen av slike regler. Et så alvorlig problem kan etter disse medlemmers oppfatning ikke samfunnet overlate til bransjen sjøl å rydde opp i aleine.

Disse medlemmer viser til at lov om pasientrettigheter har bestemmelser om samtykke til helsehjelp, og av § 4-3 går det fram at den helserettslige myndighetsalder er 16 år. Det er imidlertid gjort unntak for 16-årsgrensen dersom "tiltakets art" kan medføre en annen myndighetsalder. Disse medlemmer viser videre til brev fra helseministeren til komiteen datert 29. januar 2003 der det heter:

"Man har på denne bakgrunn lagt til grunn en 18 års aldersgrense for å kunne samtykke til kosmetiske inngrep av ikke reversibel karakter."

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det gjennom forskrifter til pasientrettighetsloven må settes en klar aldersgrense for kosmetiske inngrep på personer under 18 år.

Disse medlemmer vil vise til at når det gjelder reklame for kosmetiske operasjoner, er dette i dag regulert gjennom helsepersonelloven § 13 og gjennom markedsføringslovens regler om reklame. Formålet med disse bestemmelsene er, slik disse medlemmer ser det, å sørge for at markedsføring og informasjon skal være informativ, saklig og nøktern. Slik disse medlemmer ser det, er problemet med en aktiv og pågående markedsføring av kosmetisk kirurgi at den bidrar til at mange unge får et negativt bilde av sin egen kropp, og reklamen for kosmetiske operasjoner er medvirkende til å skape et behov hos usikre barn og unge til å "rette opp" sider ved sin egen kropp som ikke "er slik de skal være".

Disse medlemmer viser til at siden helsepersonelloven ble vedtatt, kan det vises til mange eksempler på markedsføring av kosmetisk kirurgi som er klare brudd på kravene til informativ, saklig og nøktern markedsføring og informasjon som ligger i § 13 i helsepersonelloven. Så langt disse medlemmer kjenner til, har likevel ikke Helsetilsynet reagert på en eneste sak som gjelder markedsføring av kosmetisk kirurgi. Dette

viser etter disse medlemmers oppfatning at det er nødvendig med en strengere håndheving av bestemmelsene og med tydelige reaksjoner på eventuelle brudd på bestemmelsene.

Disse medlemmer viser til at departementet er gitt hjemmel for å kunne gi nærmere bestemmelser om markedsføring, herunder fastsette forbud mot visse former for markedsføring. Denne forskriftshjemmelen er så langt ikke benyttet fordi man ifølge helseministerens brev ikke har funnet grunn til det.

Disse medlemmer deler ikke en slik oppfatning og vil derfor foreslå at departementet benytter seg av denne retten til gjennom forskrifter å innføre forbud mot visse former for markedsføring.

Disse medlemmer viser til at det i dag gis dispensasjoner slik at leger kan utføre kosmetiske inngrep uten en spesialistutdanning på dette medisinske området. Disse medlemmer er bekymret for kompetansen og kvaliteten innenfor feltet kosmetisk kirurgi med en slik praksis. På denne bakgrunn foreslår derfor disse medlemmer at det stilles strengere kompetansekrav til leger som skal utføre kosmetisk kirurgi.

Disse medlemmer viser til brev fra helseministeren til komiteen datert 29. januar 2003 der han gir uttrykk for bekymring for markedsføring innen popindustrien og alle de kroppsidealer det der settes fokus på, samt all reklamen for slankepiller og pulvere, kurer og annet, og den negative innvirkning dette har på unges sjølbilde og oppfattelsen av sin egen kropp. Disse medlemmer deler fullt ut disse bekymringene. En naturlig konsekvens av dette vil, slik disse medlemmer ser det, være å vurdere et forbud mot reklame for alle typer slankemidler og slankekur.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter til pasientrettighetsloven som setter en klar aldersgrense på 18 år for kosmetisk kirurgi som ikke er medisinsk begrunnet gjennom henvisning fra lege.
2. Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrifter til helsepersonelloven å sørge for forbud mot visse typer markedsføring av kosmetisk kirurgi.
3. Stortinget ber Regjeringen sørge for strengere krav til kompetanse for leger som skal utføre kosmetisk kirurgi.
4. Stortinget ber Regjeringen vurdere et forbud mot reklame for slankemidler og slankekur.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

1. Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter til pasientrettighetsloven som setter en klar aldersgrense på 18 år for kosmetisk kirurgi som ikke er medisinsk begrunnet gjennom henvisning fra lege.
2. Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrifter til helsepersonelloven å sørge for forbud mot visse typer markedsføring av kosmetisk kirurgi.

3. Stortinget ber Regjeringen sørge for strengere krav til kompetanse for leger som skal utføre kosmetisk kirurgi.
4. Stortinget ber Regjeringen vurdere et forbud mot reklame for slankemidler og slankekurer.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:8 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentantene Inga Marte Thorkildsen og Heikki Holmås om forbud mot reklame for kosmetisk kirurgi og innføring av 18 års aldersgrense for kosmetisk kirurgi – vedlegges protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 4. mars 2003

John I. Alvheim
leder

Beate Heieren Hundhammer
ordfører

Åse Gunhild Woie Duesund
sekretær